

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวน (Invitational Education)

รศ.ดร. อรุณช ลิ้มตศิริ

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษานับเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ (Theory of Educational Practices) เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาและจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อช่วยในการเรียนรู้ การจัดการศึกษาจึงไม่ใช่แค่การที่ครูสอนเนื้อหาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น เพราะแนวคิดในการจัดการศึกษาแบบเชิญชวนเชื่อว่าทุกคน และทุกสิ่ง ทุกองค์ประกอบทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อผู้เรียน อันได้แก่บุคคล (people) สถานที่ (places) นโยบาย (policies) โปรแกรมการศึกษา (programs) และกระบวนการ (processes) สามารถเชิญชวนหรือสกัดกั้นศักยภาพของผู้เรียน โดยทุกองค์ประกอบที่กล่าวมาต้องมีลักษณะเชิญชวน แสดงถึงความเอื้ออาทร (care) การมีมุมมองในเชิงบวก (optimism) การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน (respect) การวางใจกัน (trust) และการปฏิบัติและสื่อสารต่อกันอย่างอย่างมีเจตนา จดมุ่งหมาย (intentionality) และสื่อให้ผู้เรียนเห็นว่าตนได้รับการเชิญชวนให้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ และตระหนักว่าเขาเป็นผู้ที่มีความสามารถ (able) เป็นผู้มีคุณค่าในตนเอง (valuable) มีความรับผิดชอบ (responsible) และสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาพัฒนาจนถึงขีดสุด (Purkey & Novak, 2008))

ข้อตกลงพื้นฐานของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน (Basic Assumptions of Invitational Education) (Purkey, & Siegel, 2011)

ในการนำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเชิญชวนสู่การปฏิบัติ นักการศึกษาจำต้องตระหนักถึงข้อตกลงพื้นฐานซึ่งเทียบเคียงได้กับกรอบแนวคิดของการจัดการศึกษา โดยมีข้อตกลงพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. การมองโลกในแง่ดี การมีมุมมองในเชิงบวก (Optimism)
2. การวางใจกัน (Trust)
3. การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Respect)
4. การแสดงถึงความเอื้ออาทร (Care)
5. การปฏิบัติอย่างมีเจตนาและเจตจำนง (Intentionality)

1. การมองโลกในแง่ดี การมีมุมมองในเชิงบวก (Optimism) ข้อตกลงพื้นฐานประการแรกของการจัดการศึกษาแบบเชิงบวกคือการมองในแง่ดีว่าปัจเจกบุคคลผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในตนเอง (untapped potential) ในพัฒนาการด้านต่างๆ ที่อาจยังไม่ได้แสดงออกและแฝงอยู่ในตัว ศักยภาพเหล่านี้ไม่มีขอบเขตรวมถึงพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ-อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ เมื่อมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ผู้เรียนจะแสดงความสามารถนี้ให้ปรากฏและผู้เรียนควรได้รับการปฏิบัติจากคนรอบข้างเพื่อสะท้อนความคิดนี้ด้วยเช่น

- มองดูเด็กที่อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่องว่าเขามีศักยภาพที่ยังไม่ได้ถูกนำออกมาอย่างเต็มที่

- มองดูเด็กที่คิดเลขไม่คล่องว่าเขาขาดทักษะในการฝึกฝน ขาดโอกาส ด้อยประสบการณ์

2. การวางใจกัน (Trust) ธรรมชาติของการจัดการศึกษาแบบเชิงบวกนั้นอยู่บนข้อตกลงพื้นฐานของการทำงานร่วมกัน (cooperative) สมานฉันท์ (collaboration) การพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) เป็นมุมมองของการมองผู้เรียนว่าได้รับผลจากการเชิญชวน (inviting) หรือสกัดกั้นไม่เชิญชวน (disinventing) ผ่านองค์ประกอบต่างๆ ทางด้านบุคคล (people) สถานที่ (places) นโยบาย (policies) โปรแกรมการศึกษา (programs) และกระบวนการ (processes) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดง **คุณลักษณะที่แฝงเร้นในตัวผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น**

- น่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ สามารถชี้นำตนเองได้ (Reliable and Trust)
- จริงใจ จริงจัง เอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ (Genuineness & Authenticity)
- มีเจตนาที่จะปฏิบัติ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน (Intend)
- มีศักยภาพในตัว (Competence)
- มีความรอบรู้ (Knowledge)

3. การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Respect) การจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชนอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่แตกต่างเฉพาะบุคคล มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการนำตนเองและควรปฏิบัติต่อพวกเขาทุกคนเสมือนว่าพวกเขาเหล่านั้นมีศักยภาพในตัว การที่บุคลากรทางการศึกษารวมถึงผู้บริหาร ครูผู้สอนเชื่อว่าผู้เรียนบางคนไร้ความสามารถ ไม่มีคุณค่าในตัว ขาดความรับผิดชอบ พวกเขาเหล่านั้นจะแสดงพฤติกรรมโดยภาษาพูดและภาษากาย มีการตอบสนอง .และส่งสารทั้งเจตนาและไม่เจตนาว่าผู้เรียนไร้ศักยภาพ ในทางตรงข้ามถ้าบุคลากรทางการศึกษาศรัทธา และเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้พวกเขาเหล่านั้นจะพยายามหาวิถีทางเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ

4. การแสดงถึงความเอื้ออาทร (Care) การที่บุคลากรทางการศึกษามองผู้เรียนในทางบวก มองว่าผู้เรียนมีคุณค่า ผู้บริหาร ครู มีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือ แสดงความเอื้ออาทรต่อผู้เรียนในเชิงวิชาการเช่นด้านการเรียน การทำงานกลุ่ม การ แนะนำแนะนําสื่อ ข้อมูลแหล่ง-เรียนรู้ และด้านส่วนตัวเช่นการคบเพื่อน หรือปัญหาจากทางครอบครัว หรือเรื่องส่วนตัวอื่นๆซึ่งผู้เรียนจะสัมผัสและรับรู้ได้ถึงความรักที่ครูมีให้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนจึงเป็นบรรยากาศของความปรารถนาดีต่อกันซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในการเรียนและการทำงานร่วมกันในที่สุด

5. การ ปฏิบัติอย่างมีเจตนาและเจตจำนง (Intentionality) ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพที่แฝงอยู่ในตัวโดยผ่านบรรยากาศที่เชิงชุมชนในการเรียน สถานที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นโยบายของการบริหารจัดการในโรงเรียนที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรมเป็นผู้มีวินัยและซึ่่นำตนเอง เป็นที่พึ่งของตนเองและผู้อื่นได้ ตลอดจนโปรแกรมและกิจกรรมที่หลากหลาย ทำทหายและสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างมีเจตจำนง มีวัตถุประสงค์ มีทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกสรรพสิ่งและทุกคนมีผลต่อกระบวนการในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา (The Practice of Invitational Education)

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวนให้ความสำคัญต่อการสร้าง รักษาและเพิ่มพูนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่เชิญชวน(inviting school) ที่เกิดขึ้นได้เมื่ออาศัยปัจจัย 5 ประการ (5 P' S) ที่เป็นพื้นฐานได้แก่

1. บุคคล (people)
2. นโยบาย(policies)
3. โปรแกรมการศึกษา (programs)
4. กระบวนการ(processes)
5. สถานที่(places)

1.บุคคล (people) บุคคลนับเป็นหัวใจสำคัญที่จะเสริมสร้าง รักษา เกื้อหนุนหรือบั่นทอนศักยภาพในตัวผู้เรียนโดยเจตนาหรือไม่เจตนา

บุคคลในที่นี้หมายถึงสมาชิกทุกคนในโรงเรียนครอบคลุมถึงครู ผู้บริหาร นักโภชนาการ ผู้ปกครอง ครูแนะแนว นักจิตวิทยา บรรณารักษ์ อาสาสมัคร คนขับรถโรงเรียน เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ และบุคคลที่สำคัญที่สุดคือตัวผู้เรียนเอง

องค์ประกอบของบุคคลนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่บุคคลควรปฏิบัติต่อกันเอง และต่อผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการที่มีนโยบายและโปรแกรมเป็นตัวเกื้อหนุนเช่น

-การไว้วางใจกัน (trusting) ครูควรวางใจ เชื่อว่าผู้เรียนมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานที่มอบหมายได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน

-การให้เกียรติซึ่งกันและกัน (respectful) โดยที่ผู้เรียนควรเคารพและให้เกียรติครูผู้สอนในขณะที่ ครูยอมรับ ในความสามารถที่แตกต่างของปัจเจกบุคคล มีการมอบหมายให้นักเรียนทำงานเดี่ยวและโครงการที่เป็นงานกลุ่มอย่างร่วมมือกัน

-การมองผู้เรียนในเชิงบวก (optimistic) ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการนำตนเองในวิถีทางที่แตกต่างกัน ในลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน

-ความเอื้ออาทร (caring) บุคลากร ครูผู้สอน ใส่ใจทั้งในด้านวิชาการ การเรียนและด้านส่วนตน พฤติกรรมและความประพฤติของผู้เรียนและต่อตนเอง หรือการทำงานของเจ้าหน้าที่ต่างๆ ในการต้อนรับผู้มาเยือน การรับโทรศัพท์ด้วยน้ำเสียงที่ร่าเริงและเป็นมิตร ใบหน้าที่ยิ้มแย้ม

-ความสามารถในการเข้าถึงหรือเข้าถึงได้ (accessible) เช่นครูมีเวลาให้นักเรียนได้ปรึกษา พูดคุยในเรื่องต่างๆได้ ผู้บริหารมีเวลาที่จะพูดคุยกับบุคลากร ครูและนักเรียน เป็นต้น

-การมีกริยามารยาทที่เหมาะสมทั้งภาษากายและภาษาท่าทางที่สื่อออกมา (courteous)

-การเชิญชวนศรัทธาในตัวผู้เรียนอย่างมีเจตนา (intentional)

อาจสรุปได้ว่าการที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จมีความก้าวหน้าในการเรียนและมีพัฒนาด้านบุคลิกภาพที่ดี เนื่องจากพวกเขามีความเชื่อว่าครูผู้สอนมองพวกเขาในด้านดี เป็นผู้สนับสนุนทางจิตใจ อารมณ์และมีการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

2.นโยบาย(policies) นโยบายเป็นแนวทาง กฎกติกา ขั้นตอนต่างๆที่บ่งบอกถึงการดำเนินงานของโรงเรียนที่จะสื่อถึงการสอนแบบเชิญชวนว่าปรากฏในรูปแบบใด รวมถึงวิสัยทัศน์ กฎกติกา ระเบียบปฏิบัติทั้งที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ได้เขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายของโรงเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติ เจตคติของบุคลากรทางการศึกษา ต่อสมาชิกทุกคนรวมถึงผู้เรียนและผู้ปกครอง ชุมชน นโยบายควรส่งเสริมประชาธิปไตย ยุติธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาล

3. โปรแกรมการศึกษา (programs) โปรแกรมของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวนควรมีความหมายต่อผู้เรียน ควรมีความหลากหลายและสนองความต้องการของผู้เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน โปรแกรมการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยอาจเชิญปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เช่น

- โปรแกรมการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- โปรแกรมด้านวิชาการ
- โปรแกรม ด้านดนตรี
- โปรแกรมด้านกีฬา
- โปรแกรมด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- โปรแกรมด้านความร่วมมือกับชุมชน

- โปรแกรมด้านสุขภาพ
- โครงการจิตอาสา ฯลฯ

4. กระบวนการ (processes) เป็นตัวชี้วัดว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาดำเนินการอย่างไร กระบวนการควรครอบคลุมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความร่วมมือของทุกฝ่าย การทำงานร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย กระบวนการทางที่ส่งเสริมวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อทักษะชีวิต

กระบวนการของการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชนอาจครอบคลุมถึง

- กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยยึดหลักประชาธิปไตยโดยเคารพในความคิดเห็นของทุกฝ่าย
- กระบวนการของการทำงานแบบกัลยาณมิตรที่มีความเอื้ออาทร และให้เกียรติกัน
- กระบวนการแก้ปัญหาด้านต่างๆโดยเฉพาะด้านวินัย ด้านพฤติกรรมและการปกครองชั้นเรียนในเชิงบวก
- กระบวนการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายและเป็นธรรม ฯลฯ

5.สถานที่ (places) นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชน เนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เห็นได้ชัดที่เราสามารถ ปรับปรุง ให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมให้เป็นสถานที่เชิงชุมชนได้เช่น

- การจัดสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สะอาด มีบรรยากาศที่อบอุ่นและส่งเสริมการเรียนรู้
- การจัดมุมหนังสือในห้องเรียนและห้องสมุดที่เชิญชวนผู้เรียนให้มาอ่าน
- การติดผลงานนักเรียนให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน
- การติดป้ายประกาศหรือข้อความในเชิงบวก
- การดูแลรักษา วัสดุ อุปกรณ์การสอนอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้
- ทางหนีไฟติดไว้ชัดเจนและอุปกรณ์ดับเพลิงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

ในกรณีที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องเรียนที่สกปรก บอร์ดป้ายนิเทศที่ไม่ปรับเปลี่ยนไปตามหน่วยการเรียนรู้ ผลงานนักเรียนที่ไม่นำมาติดไว้ ไม่มีสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน ครูภัณฑ์ที่ชำรุดขาดการบำรุง

ดูแลรักษา สนามเด็กเล่นที่ไม่ได้รับการบำรุงรักษา สนามหญ้าที่รกรกขาดการเอาใจใส่ ฯลฯ ในสภาพเช่นนี้เราสามารถคาดเดาได้ว่าองค์ประกอบอื่นรวมถึงบุคคล นโยบาย โปรแกรม และกระบวนการคงจะไม่เชิญชวนศักยภาพในตัวผู้เรียนเช่นเดียวกัน

References

Purkey, W. W & Novak, J, M 2008. Fundamentals of Invitational Education. The International Alliance for Invitational Education, GA, USA.

Purkey, W. W. & Siegel, B 2011. Improving School climate and Culture Through Invitational Education เอกสารประกอบการประชุม นานาชาติ 2011 IAIE World Conference, Richmond, KY, USA.